

Reakcijo in fašizem
je treba dokončno
premagati!

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34131 Trst - Ulica Capitolina, 3
Telef. 744-046 / 714-047

DOPIŠNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica - Ulica Locchi, 2
Telef. 24-36

NAROČNINA: Letna 1.000 lir, polletna 550 lir
Poštni tekoči račun: Trst 11/700

Obnovljena izdaja - Leto XXIII - Štev. 9 (773)

TRST - 28. maja 1971

Posamezna številka 50 lir

Quindicinale Sped. in abbonam.
Petnajstdnevnik Postale - Gruppo II

Za izhod iz sedanje družbene in politične krize

V tedniku «Rinascita» je namestnik generalnega tajnika KPI Enrico Berlinguer obrazložil smernice, ki jih je nakazala KPI za izhod iz sedanje politične krize v Italiji. Še pred tem je vodstvo KPI odobrilo dokument o tem vprašanju. Povzemamo nekaj glavnih misli:

Protiofenzivo reakcionarnih sil je treba zlomiti. To protiofenzivo je mogoče tolmačiti kot reagiranje konservativnih in reakcionarnih sil na napredovanje delavcev in ljudskih množic, na pridobitve v zadnjih treh letih, kot so nekatere reforme, statut delavcev ipd.; na pridobitve torej, ki so odprle pot k temeljiti preobrazbi družbe in tudi političnih odnosov v vladnih vrstah. Pri ocenjevanju reakcionarne in konservativne protiofenzive je treba seveda upoštevati tudi dejstvo, da proces stvarne družbene in politične preobrazne ni nikoli neboleče napredoval. Gre pač za dozorevanje nekega preokreta in od tu ostrina in obseg družbenega spopada, od tu tudi protinapad desnice.

Vendar bi bilo preveč enostavno, če bi menili, da mora sleherni ljudski pridobitvi mujno slediti tudi tako obsežno konservativno reagiranje, ki spravlja v nevarnost nadaljnji razvoj demokratičnega okvira.

Poglavitna odgovornost in neposredna odgovornost za sedanji položaj pada na vodstvo krščansko-demokratske stranke. Predvsem zato, ker, kot največja vladna stranka, ne zagotavlja državi ustreznega vodstva. Krščanska demokracija se ne haja v dvojini krizi. Njena notranja kriza se izraža v hudem boju med različnimi strujami, zunanja kriza pa v odnosih med različnimi plastmi volivcev. Krščanska demokracija ni sposobna, da bi rešila ali pa noče rešiti te dvojne krize, teži pa po vedno večji neprožnosti, se usmerja na desno in istočasno popušča pred silami reakcije. Krščanska demokracija skuša širiti svojo krizo tudi na vladno in na državo s tem, da povzroča določeno oslabelelost in hromitve. Prav zato ta stranka ne more več pričakovati, da bi pridobila pozicije centrizma in «poročstva» za demokratično stabilnost.

Sedanja usmeritev krščansko-demokratske stranke predstavlja hudo nevarnost. Zaradi te usmeritve je bilo ustvarjeno ozračje splošnega nezadovoljstva in velike negotovosti, kar seveda spodbuja iniciative reakcionarnih skupin, npr. skupine industrijskih magnatov, ki se zaganjajo zoper delavce in sindikate, skupine zemljiških magnatov, ki si prizadevajo, da bi ustvarili nekakšen blok za obrambo svojega lastništva in sedanjega položaja na področju kmetijstva. Pri tem pa je seveda treba imeti pred očmi tudi razne pobude konservativcev proti obstoječi socialni ureditvi in tudi odnose med državo in cerkvijo.

Vendar pa vse te sile nimajo neke politične skupnosti. Neofašisti, ki ščuvajo k prevratništvu so le eno izmed sredstev, s katerimi raz-

polagajo močne sile, ki bi rade dočakale avtoritarni izhod iz sedanje krize.

Sedanje vodstvo krščansko-demokratske stranke, zlasti po nedavnem zasedanju vsedržavnega sveta stranke, dokazuje, da stremi po najbolj reakcionarnih ciljih, da teži po tem, da bi prehitelo tudi skrajno desnico. Obstaja pa neka razlika med usmeritvami, ki teže k frontalnemu spopadu z delavskim gibanjem. Tudi v vrhovih krščansko-demokratske stranke so opazna stremjenja po avtoritarnih «rešitvah» krize. Nekateri demokristjanski prvaki ne prikrivajo skomin po reviziji ustavnega okvira.

Komunisti poudarjamo, da je možen izhod iz sedanje družbene in politične krize, oslabelelosti in nereda, za kar nosi največjo odgovornost prav krščansko-demokratska stranka. Jasno pa mora biti, da ni mogoče pričakovati, da bi prišlo do rešitve preko nesmiselnega povratka k reakcionarni «ureditvi». V današnji Italiji ni težko dognati, da bi «rešitev» take vrste lahko povzročila tudi državljansko vojno. Če krščanska demokracija misli na tako «rešitev», potem se moti, kajti široko in borbeno gibanje, ki se je razvilo v zadnjih treh letih bojev, se ne da z lahkoto potisniti nazaj. In iz tega gibanja izhaja zahteva po edinem možnem redu, po demo-

kratnem redu, osnovanem na temeljitih reformah.

Zakaj delavci stavekajo? O tem ni nobenega dvoma. Prisiljeni so stavkati, prisiljeni zato, ker se delodajalski krogi protivijo sprijaznitvi s sindikalnimi pridobitvami «vroče jeseni 1969». Delavski boji so izraz neugodja, ki ga povzroča vladna politika. Vlada ni doslej pokazala volje po pristopitvi k reformam, ni imela niti jasnih pogledov glede teh reform in ne o tem, kako naj se giblje. Politika reform mora zadeti interese določenih skupin, interese, ki so se konsolidirali s starimi strukturami. Bistvo politike reform, ki naj odprejo pot novi družbi, novemu načinu življenja in proizvodnje je v temeljiti spremembi usmeritve in splošnega razvoja v državi.

Krščanska demokracija in desničarske skupine menjavajo karte pred volitvami. Dejansko je agrarne politike krščanske demokracije doslej bila v interesu zemljiških magnatov, male posestnike pa je potisnila v krizo tako kot je favorizirala špekulacije na gradbenem področju. Krščanska demokracija je onemogočala množicam, da bi prišle do udobnega stanovanja bodisi po nizki nabavni ceni, bodisi po nizki najemini.

Koncepcije komunistov o strategiji
(Konec na 4. strani)

Novi zakon o tržaški pristaniški ustanovi

Preteklo sredo je bil v poslanski komisiji za prevoze izglasovan zakon, ki neposredno zanina tržaško avtonomno pristaniško ustanovo (EAPT). Enotno besedilo tega zakona je pripravila ožja komisija, na podlagi več predloženih osnutkov, v kateri je sodeloval tudi naš poslanec Albin Škerk. Odobreni zakon, ki ga bo moral odobriti tudi senat, določa povisek rednega letnega prispevka od 1.500 na 2.300 milijonov lir. Predvideva tudi enkratni izredni prispevek v znesku 1.240 milijonov lir za odpravo deficita prejšnje ustanove Javnih skladišč (Magazini generali). Novost tega zakona, med drugimi manjšimi ukrepi, je uvedba posebne takse (tassa

di ancoraggio) za trgovske ladje, ki pristajajo v našem pristanišču. Zakon določa višino te takse v znesku 10 lir na tona blaga.

Pred odobritvijo zakona je bila daljša razprava, v katero je posegel tudi poslanec Škerk, ki je pojasnil tri svoje spreminjevalne predloge k zakonskemu osnutku. V imenu poslanske skupine KPI je predlagal, naj se dvigne letni državni prispevek od 1.500 na 3.000 milijonov lir. Prikazal je, da ta znesek bi bil še vedno prenizek če se hoče v resnici pričeti z odpravo zastarelih pristaniških naprav in s postopno uvedbo modernejših in sodobnejših struktur. Ostro je kritiziral vso vladno politiko do našega pristanišča, ki je od prve svetovne vojne dalje prepuščeno neprestanemu hiranju, tako da današnji blagovni promet, če izvzamemo naftovod (ki nam dosedaj prinaša samo škodo z okuženjem vode), ni višji od onega iz leta 1913. Ta predlog poslanca Škerka, ki bi lahko precej pripomogel pristaniški ustanovi, je vladna večina zavrnila z izgovorom, da bi se odbritev zakona preveč zavlekla, ker bi morala ta povisek še enkrat odobriti finančna komisija. Prav tako je bil zavrnjen tudi drugi predlog našega poslanca, ki je predvideval odpravo takse 10 lir na tona blaga. Namen tega predloga je bil, doseči večjo demokratizacijo pri upravljanju pristanišča, predvsem pa dvigniti dohodke na račun petrolejskih družb, ki do danes niso prispevale niti za čiščenje nesnage, ki jo izpuščajo v morje.

Tretji predlog, ki je bil tudi zavrnjen, je predvideval da bi kritje pasivnih interesov (obresti na posojila), ki bi jih povzročila zamuda vladnih nakazil šlo v breme zakladnega ministrstva in ne v breme pristaniške ustanove, kot se je dosedaj dogajalo. Po krivdi vladne birokracije znašajo ti pasivni interesi okrog 100 milijonov lir letno.

Z odobritvijo omenjenih popravkov k temu zakonu, za katere se je zavzel poslanec Škerk, bi bil ta zakon mnogo boljši, nego je.

Tov. Silvano Bacicchi ponovno izvoljen za deželnega tajnika KPI

Deželni komite KPI Furlanija-Juljske krajine, ki je bil izvoljen na IV. deželni konferenci, je na svoji prvi seji izvolil novo vodstvo. Za tajnika je bil potrjen Silvano Bacicchi, za njegovega namestnika pa Mario Colli.

Izvršni komite sestavljajo: Silvano Bacicchi, Arnaldo Baracetti, Fulvio Bergomas, Mario Colli, Antonino Cuffaro, Angelo De Piero, Mario Lizzero, Dušan Lovriha, Enzo Menichino, Antonio Moschioni, Claudia Novello, Giovanni Proserpio, Paolo Sema, Silvano Taronzo in Spartaco Zorzenon.

Deželno tajništvo sestavljajo: Silvano Bacicchi, Mario Colli, Arnaldo Baracetti in Antonino Cuffaro.

Goriški pokrajinski svet o vprašanjih slovenske manjšine

Na pobudo komunističnih svetovalecev in predstavnice SDZ je goriški pokrajinski svet, na zadnjih dveh sejah razpravljal o problemih slovenske narodne manjšine. Razprava se je zaključila 17. t.m. s sklepom, da načelniki skupin pripravijo skupno resolucijo, o kateri se bo izrekel pokrajinski svet na prihodnji seji.

Predstavnica SDZ Ferletičeva je v svojem govoru našela vrsto nerešenih vprašanj, obravnavala težak položaj Slovencev pod fašizmom in izrazila željo, da bi se čimprej začelo reševati odprta vprašanja, prezrla pa je dejstvo, da so sedanje položaja slovenske manjšine krivi predvsem demokristjani in njihovi prejšnji in sedanji zavezniki, med katere spada tudi SDZ. Načelnik KD dr. Cian je citiral politične voditelje «Risorgimenta» in dejal, da se njihova skupina strinja s tem, da se Slovincem prizna vse pravice, ob koncu pa je kritiziral slovensko manjšino, češ da postavlja svoje zahteve preveč «legalitarno» in ne dovolj jasno. Socialproletarec Poletto je ožigosal KD, ki nosi odgovornost za nerešena vprašanja naše

skupnosti, nato pa je prikazal zakonski osnutek svoje skupine v deželnem svetu, ki predvideva ustanovitev dopolnilnih tečajev (doposcuola) za vsa področja, kjer prebivajo Slovenci. Ti tečaji naj bi po njegovem mnenju, dali Italijanom možnost za spoznavanje slovenskega jezika in kulture. Odbornik Waltritsch je prikazal nekatera še nerešena vprašanja, poudaril važnost slovenskih socialistov v različnih organizacijah in ob koncu predlagal naj bi glede slovenske manjšine goriški pokrajinski svet izglasoval isto resolucijo kot tržaški. Liberallec Lugnani je soglašal s tem, da je čas, da se prizna pravice Slovincem, vendar je izrazil mnenje, da se pri tem ne sme iti do privilegiranja.

Komunistični svetovalci Jarc, Poletto in Menichino so ta problem obravnavali izhajajoč iz aaečnega stališča. Poudarili so, da je problem slovenske narodne manjšine povezan z demokratičnim razvojem v državi; prikazali so protislovje drugih skupin, zlasti KD in SDZ, ki sta prezrla pismo slovenskih predstavnikov predsedniku vlade; pouda-

rili so odgovornost vladne koalicije glede razsodbe ustavnega sodišča, ki odreja naši deželi pristojnost obravnavati slovensko problematiko; ožigosal so tudi brezbriznost slovenske narodne manjšine. Potrebno je, da se o tem vprašanju seznanijo vsa italijanska javnost, da se sproži široka akcija v podporo zahtevam slovenske manjšine. KPI je v preteklosti in sedanosti to že storila z dokumenti, resolucijami in zakonskimi osnutki od parlamenta do občinskih uprav. Boj Slovencev za svoje pravice je tako postal tudi boj vseh članov KPI. Komunistični svetovalci so dali tudi vrsto predlogov: pokrajinski svet naj osvoji pismo slovenskih predstavnikov ministrskemu predsedniku Colombu, izglasuje resolucijo z zahtevo, da italijanska vlada sprejme delegacijo slovenskih predstavnikov; pokrajinski odbor naj pripravi na sedežu uprave konferenco o vprašanjih Slovencev. Komunisti so poudarili tudi važnost zakonskega osnutka poslanca Škerka in senatorja Seme in pozvali vse ostale politične sile, naj predložijo v parlamentu zakonski osnutek o zaščiti slovenske manjšine

Ob petdesetletnici KPI

Marezige: simbol svobodoljubnih teženj

Med sestavke, ki jih objavljamo ob 50. letnici KPI — v katerih opisujemo tudi boje proti fašizmu — sm ovključili tudi sestavek o marežganskem uporu. Sestavek je napisal tovariš Vid Vremec in je bil objavljen v koprski reviji Obala, oktobra 1969. To je dokumentacija, ki priča, kako so fašistične skvadre izžigale, požigale in ubijale še pred prihodom črnega režima na oblast in ne da bi jih takratna zakonita oblast za to kaznovala. (Zaradi omejenega prostora smo morali sestavek nekoliko skrajšati).

Fašizem je v naših krajih že leta 1920 organiziral svoje «akcijske škvadre», ki so uprizarjale krvave pohode zoper slovensko prebivalstvo in njegovo premoženje, kakor tudi zoper pripadnike delavskega gibanja slovenske in italijanske narodnosti. Vendar v tedanjem revolucionarnem vrenju pod vplivom oktobrske revolucije fašizmu, kljub tesni povezavi z italijanskimi iredentisti in izdatni denarni podpori kapitalističnih krogov, ni uspelo zlomiti ljudskega odpora.

V splošni revščini, brezposelnosti in narodnemu zatiranju se je krepil uporni duh našega človeka, ki je bil prepuščen na milost in nemilost tujemu gospodstvu.

V obalnih mestih so napredni delavci organizirali bojno protifašistično

Lik revolucionarja

Rudi Wilhelm

Tovariš Rudi Wilhelm z Opčin je bil med ustanovitelji in prvimi aktivisti komunistične partije na Primorskem. V ilegali je vzdrževal zveze med raznimi centri. Mnogo hudega je preстал v ječah in konfinaciji. Trpljenje mu je spodkopalo zdravje. A ni klonil. Njegova vera v zmago pravice je bila neomajna.

Tov. Poldo Vilhar je o Rudiju Wilhelmu zapisala naslednje: «S tovarišem Rudijem sem se prvič srečala leta 1927. Bil je tedaj že dalj časa aktiven antifašist in je skupaj s tovarišem Rikom Malalanom deloval ne samo v partijski organizaciji na Opčinah, marveč tudi na širšem področju. Oba tovariša sta vzdrževala redne organizacijske zveze med antifašističnimi in partijskimi skupinami v Trstu ter tržaške okolice, Krasa in Goriške.

Ko so goriški komunisti začeli izdajati DELO ter razmoževati razno drugo protifašistično čtivo, sem se tudi jaz vključila v mrežo raznašalcev tega materiala in tako stopila v stik s tovarišem Rudijem.

Tovariš Rudi je prihajal tudi v Gorico. Od določenih dni sem se tam z njim srečala. Stike z njim je bilo treba prekiniti konec leta 1928. Fašistična policija je hudo zaostrila kontrolo. Številni člani organizacije so bili pod stalnim policijskim nadzorstvom. S tovarišem Rudijem sem se srečala še enkrat osvoboditev skupine tovarišev iz tržaškega zapora, med katerimi je bil jeseni 1928 ob pripravi na akcijo za tudi Albin Vodopivec. Akcija pa, ni bila izvedena, čeravno so bili načrti do potankosti izdelani, kajti med pripravami so bili aretirani tovariši odvedeni v Rim, kjer jih je sodilo posebno sodišče.

Tovariš Rudi mi je ostal v spominu kot do skrajnosti zvest, pošten in obenem izredno skromen revolucionar. Odlikovala ga je predvsem njegova ne-sebičnost. V njem ni bilo nikoli čuti niti sence ambicioznosti. Vedno je bil pripravljen z vso vestnostjo in z vsemi svojimi močmi izvršiti katero koli delo, ki mu ga ja partija zaupala».

organizacijo «Arditi del popolo»; ta je primerno odgovarjala fašističnemu nasilju z napadi in dosegla precej uspehov. Na deželi pa je ljudstvo čutilo nagonsko potrebo po samoobrambi pred nasiljem.

V spominu nekaterih starejših ljudih so še živi dogodki v obdobju parlamentarnih volitev maja 1921. Za poslanska mesta se je potegovalo šest strank. Najbolj zagrizena je bila za te volitve prirojena politična skupina tako imenovanega «nacionalnega bloka», ki je združeval fašiste, italijanske nacionaliste in nekatere socialistične odpadnike. Več mesecev je trajala silovita volilna kampanja, v kateri so fašisti napadali pristaše slovenske narodne stranke in pravkar ustanovljene Komunistične partije Italije. Mnogo večjih in manjših spopadov, nasilja in nezakonitosti je bilo ob teh volitvah. Po zgodovinskem pomenu je na zelo vidnem mestu spopad v Marezigah pri Kopru, ki je prerastel v pravi ljudski upor proti fašizmu. Dogodki v Marezigah so potekali takole:

V nedeljo, 15. maja 1921, se je okrog osmih zjutraj zbralo večje število volivcev pred volilnim sedežem v Marezigah, da bi opravili svojo državljansko dolžnost. Volitve so potekale nemoteno vse dotlej, ko je v vas prišlo peš enajst ali dvanajst fašistov iz Kopra. Fašisti so bili oboroženih z bombami in samokresi. Ustavili so se v gostilni 'Nocente', se nalivali z vinom in naročili kosilo. Najbolj bojeviti so nadlegovali prisotne, jim grozili, če ne bodo glasovali za «blok» in na vse grlo so prepevali fašistične pesmi.

Medtem ko so strankini zastopniki skrbeli za red na volišču, so se okrog devetih in pol pojavili fašisti med volivci in jim začeli vsiljevati svoje glasovnice z geslom «Votate per il blocco». Tedaj je neki fašist glasno dejal: «Za nas na volitvah slabo kaže», nakar je nekdo drug vrgel na plano ročno bombo, vsi pa so začeli streljati iz samokresov, da bi zastrašili prisotne ljudi.

Tistega trenutka je vzplamtel upor zoper nasilneže. Ljudje so poskakali za zidove, pobirali kamenje in z njim obmetavali napadalce. Bežeče fašiste so zasledovali proti Truškam. Tanasija, poznejšega fašističnega tajnika v Marezigah, so vsega potolčenega pognali v neko mlakužo. Uspelo mu je odnesti pete, čeprav so mu odre-

zali eno uho. Nekateri fašisti so pobegnili proti Babičevu, kjer pa so jih dohiteli prebivalci iz Marezig, Babičev in Rojcev in obračunali z njimi. Na koncu ljudskega upora so pustili fašisti tri mrtve in enega težje ranjenega, drugi pa so dobili primerno lekcijo za nasilno ravnanje.

Uporni klic se je razlegal med prebivalstvom okoliških vasi: Boršta, Truški, Babičev, Rojcev, Vanganela in drugih zaselkov. Kmetje so na dohodnih cestah postavljali zapreke in zasede. Ni bilo treba čakati dolgo časa, ko so iz Kopra prispeli na bojišče sveže okrepiteve. Do zob oboroženim silam se je uspelo prebiti do Marezig na več kamjonih, iz katerih, so vojska, karabinjerji in z njimi pomešani fašisti poskakali in v strelcih nadaljevali pot peš, ker so bile dohodne ceste neprevozne zaradi zaprek, ki so jih postavili uporniki. Na trgu v Marezigah je bil tudi Jože Sabadin iz Sabadinov. Zmerjal je tolpo hudodelcev. Ubili so ga. Padel je kot prva žrtev ljudskega upora proti fašističnim strahovladam.

Sestnajstega maja zjutraj so fašisti (Nadaljevanje na 4. strani)

Delavski razred najvažnejši dejavnik

Predsednik Tito se je pred kratkim pogovarjal z uredniki časopisa «Magyar Szó», ki izhaja v Novem Sadu in je glasilo za madžarsko nacionalno skupnost, ki živi v Jugoslaviji. V pogovoru se je predsednik Tito dotaknil raznih aktualnih problemov. Med drugim je rekel tudi naslednje:

«Danes se mnogo govori ali najprej razredno ali nacionalno. Vi veste, da eno brez drugega ne gre, ker smo mnogonacionalna država. Vendar pa dajem prednost razredni naravi našega notranjega sistema. Ne administrativnemu sistemu, ampak razrednemu duhu. Delavski razred je najvažnejši dejavnik. Delavski razred mora dajati ton vsemu našemu družbenemu gibanju. Ne zanikam naše socialistične inteligence, vendar absolutno naspotujem improvizirajoči polinteligenci, ki povzroča največ ovir naši državi.

Poglejmo naša velika mesta. V glavnem smo mi gradili industrijo v njih, pa čeprav jo je bilo nekaj tudi že prej, tako v večjih kot v manjših mestih, kjer je bil delavski razred. Ne bi mogel reči, da v teh mestih ne prevladuje duh proletariata. Delavci so tam najbolj številni.

Najbolj homogeno sestavljeni z vsemi nacionalnostmi, vendar pa imajo skupne interese. Med njimi ni nacionalnih trenj.

V zvezi komunistov se vse bolj zmanjšuje število delavcev. Delavca izključijo zaradi nepomembnih reči, čeprav ima največ pravic, da kritizira, saj so delavci še zmeraj v najbolj težavnem položaju, z majhnimi plačami. Morda je nezadovoljen samo z organizacijo podjetja, in če to kritizira, ga vržejo iz zveze komunistov. Vedno več je elementov srednjega stanu, uradnikov. Vse to prevladuje tudi v zvezi komunistov. Na vodilnih mestih v naši državi je vse manj delavcev. Mi pa imamo zelo zavedne delavce, ki politično niso neuki, ki dobro poznajo materijo, s katero se danes soočajo. Vendar pa mi nismo dovolj storili, da bi pritegnili čim več delavcev v zvezo komunistov in v naša vodilna telesa. Vem da so mnogi današnji inženirji še do nedavnega bili tovarniški delavci. Ta smer ni dovolj dosledna. Socialistična družba mora imeti od samega začetka eno smer, to je da dejansko temelji na proletariatu, na tistih, ki nosijo največje breme razvoja socialistične družbe».

VEDRE MISLI

S tem naslovom se mislimo mladi komunisti iz vrst ZKMI predstaviti bralcem Dela. Nekajkrat smo se sicer že oglašili s teh strani s poedinimi članki, vendar smo spričo rasti in krepitve naše organizacije občutili potrebo po rednejšem posredovanju svojih misli in izkušenj širšemu krogu mladine pa tudi odraslih bralcev. Odklanjamo narveč pogled, ki vidi v mladini kasto zase, kot tudi hipotezo o spopadu med rodovi kot zgodovinski stalnici, ker nevarno zavajata od pravega razumevanja bistva mladinskega nezadovoljstva v sodobni družbi in tako onenogočajo uspešno reševanje raznovrstnih aspektov mladinske problematike, ki ji ne gre odrekati dejanske specifičnosti. Naša organizacija hoče zato biti samostojna sila, ki zavestno, in torej kritično, deluje v vrstah in na strani delavskega razreda za njegovo gospodarsko in kulturno osamosvojitve, za družbo brez nasilja in izkoriščanja. Dasi smo prepričani, da na tej poti zaleže bolj dejanje kot pa napisana ali izrečena beseda, vendar prav tako zagotovo vemo, da nas mora pri dejanju voditi misel, torej raziskovanje in znanje, ki se oblikujeta ob soočanju različnih misli. Takemu soočanju so vrstice pod naslovom VEDRE MISLI namenjene. Na razpolago so somišljenikom in ne, pač vsem, ki verjamejo v korist poštenega razgovaranja med ljudmi.

Mladi komunisti

Proslava osvoboditve

V petek 7. t.m. smo imeli dijaki znanstvenega liceja France Prešeren proslavo osvoboditve. Prireditve je zelo lepo uspela. Kljub nekaterim pomanjkljivostim jo lahko označimo za uspešno že spričo dejstva, da smo

bili njeni pobudniki in organizatorji dijaki sami.

Rodila se je iz potrebe, da bi na resnično pristen in spontan način proslavili osvoboditev izpod fašizma, da bi zrazil svoje poglede in stališča do narodnoosvobodilne borbe, do tistih idealov in vrednot, ki so z njo tesno povezani in s katerimi je še danes prežet boj zatiranih narodov.

S to proslavo se nismo hoteli spomniti samo datuma, niti omeniti le osvobodilnega boja enega naroda. Spomniti smo se hoteli na borbo vseh zatiranih narodov, na borbo, revolucionarje, aktiviste; na tite, ki so v kakršnikoli meri sodelovali v akciji proti okupatorju in njegovim pomagačem; na vse tiste, ki so videli v oboroženem boju ljudstva edino pot za njegovo popolno narodno in razredno osvobodjenje.

Domača in mednarodna buržoazija sta skušali marsikje preusmeriti ta boj, ki je že v kali vseboval lastnosti proletarske revolucije v izkjučno nacionalno borbo, ki bi ne ogrozila njenih ozko razrednih koristi in to-

rej obstoječega družbenega in ekonomskega reda.

S to ugotovitvijo si lahko razložimo tudi današnjo italijansko politično stvarnost. Vladajoči razred se sicer svečano sklicuje na republikansko svobodo in demokracijo, ki sta se rodili z odporništvom, tolerira pa in ponekod celo ščiti divjanje fašističnih tolpe in njihovo prevratniško delovanje.

Težnja italijanske buržoazije, da bi minimizirala resnični pomen narodnoosvobodilnega boja, da bi potvorila njen vseljudski značaj in njeno revolucionarno bistvo, pride najbolj do izraza v šoli.

Za italijansko šolo (razen izjem) velja namreč pravilo, da se tega predmeta ne dotika, ali bolje rečeno, da se njegove objektivne analize z vsemi močmi otepa.

Zalostna, toda nesporno resnična je ugotovitev, da dijaki poznamo Grke in Rimljane, medtem ko nam je tako važno obdobje svoje zgodovine tabu.

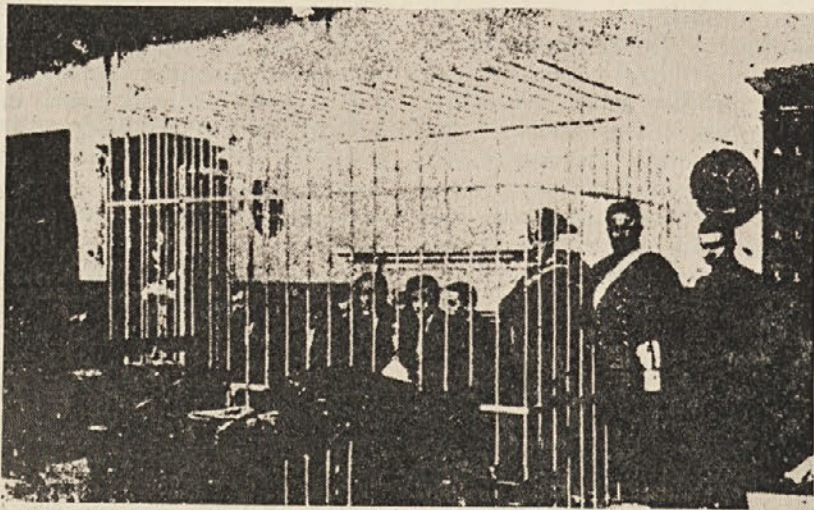
Prav gotovo bodo te vrstice izzvale komu izjavo o uničevalnosti dijaškega boja, češ da je zahteva po posodobljanju vsebine študija le sredstvo, da bi ga v resnici olajšali. Menim, da ni težko izslediti namena takih trditev. Dajejo jih tisti, ki pod pretvezo, da branijo šolo pred degeneracijami in anarhijo, zagovarjajo «stari red», to je kulturno konservacijo, slonečo na avtoritarizmu.

Prav proti «staremu redu», ki ga italijanska buržoazija vsiljuje šoli in družbi, so usmerjena prizadevanja naprednega dijaštva in delavskega razreda.

Tudi proslavo, ki smo jo imeli dijaki pred tremi tedni, lahko prištejemo v ta boj.

Napačno bi bilo, če bi te proslave ne imeli, če bi vse odpravili s formalnimi in oguljenimi frazami, če bi se omejili na tisto abstraktnost, ki je mnogim tako pri srcu; a tega nismo storili.

Sergij Kukanja

Prizor s procesa proti upornim vaščanom, ki so sodelovali v akciji proti fašistom maja 1921.

Odprto pismo

Slovenski dijaki o radiu Trst A

Dijaki Državnega znanstvenega liceja France Prešeren v Trstu so pred nedavnim objavili odprto pismo radiu Trst A. Poudarili so, da pisma niso napisali iz gola veselja do polemike, ampak z željo, da se raven postaje res dvigne. Poudarili so tudi, da želijo, da jim odgovorni ne samo prislusnejo, temveč tudi odgovorijo z besedo in dejanjem. Pismo, ki je bilo odobreno na skupščini dijakov, se glasi:

«Ob okupaciji šole smo izrazili tudi svoje kritike do ustanov, ki poleg šole nosijo glavno odgovornost za slovensko kulturno stvarnost na Tržaškem. To pismo je sad našega tedanjega in poznejšega dela. 'Slovenski' radio (navednice smo dodali mi, op. uredn.) po našem mnenju ne ustreza dovolj pričakovanjem in vlogi, ki mu je dodeljena v okviru manjšinskega življenja. Priznavamo, da se je 'naša' postaja že precej izboljšala in da to tudi stalno skuša, vendar še vedno opažamo hude pomanjkljivosti. Morda naša kritika lahko prispeva k razširitvi slovenske radijske publike. Zavedamo se, da je 'naša postaja' močno vezana in odvisna ter da je njena svoboda dokaj omejena, je pa tudi res, da se mora

vztrajno in odločno boriti za lastno avtonomijo. Vsaj v notranjih odnosih mora pokazati težnjo k sodobnejšemu in manj togemu upravljanju.

Naša osnovna in glavna kritika velja načinu, oziroma sistemu upravljanja na 'slovenski' postaji. Vsi sodelavci bi morali imeti določeno avtonomijo in s tem pravico do sodbe in selekcije. Kvalitetna uprava ne pomeni samo vrha, ki si pridruži vse in edino pravico do programiranja, odločanja in zavračanja. Pomeni predvsem široko razvedran, svoboden in sposoben krog urednikov, časnikarjev režiserjev, asistentov in napovedovalcev. Ali kratko: radio ne sme biti mehanizem, kjer prihajajo navodila od zgoraj, ampak široka in sposobna delovna skupnost.

Vse do danes smo v programih pogrešali več svežine, aktualnosti in odprtosti. To je lahko odvisno od vodstva, sodelavcev in osebnih odgovornosti, predvsem pa od načina sodelovanja celotne postaje. Uprava, kjer ima glavno besedo le nekaj oseb, ne more dati kvalitete programov tistega lica, ki bi ji ga dalo sodobno, skupno delo, kjer ima vsak posameznik možnost, da uveljavi svojo osebno kompetenco, ne pa da le odigra uradno mu dodeljeno vlogo, preko katere je vsak korak, beseda ali ukrep zamah v prazno, ker to ni več njegova stvar. Kajti vsakdo, ki pove svoje mnenje, mora biti upoštevan.

Preidimo zdaj k posameznim oddajam. Tudi tu velja: v mejah avtonomije je treba narediti čim več in težiti k samostojnosti.

1. Slovenska poročila naj ne bodo pomanjkljivi in kdaj spremenjeni posnetki italijanskih poročil, vsaj enkrat na dan naj bodo daljša in izčrpnjša, obsegajo naj torej vesti z vseh področij slovenskega kulturnega, političnega in gospodarskega življenja. Večja pozornost naj se posveča slovnici in izgovorjavi.

2. Oddaje s socialnega in političnega področja (pregled tiska, teden v Italiji) so v taki obliki in na taki ravni brez smisla. Nekaj minut na dan zahtevnega poslušalca ne more zadovoljiti, saj je problematika široka in kompleksna. Časnikarski oddelek (ali kdor to pripravlja) pa s tem važnim momentom pometa z nekaj citati iz dnevnega tiska ter z nekaj suhimi sestavki. Progrešamo direktnih posegov, debat in sploh bolj živega in prizadetega nastopa, kar bi govorilo o razgledanosti in kompetenci odgovornih.

3. Oddaje o kulturnih dogodkih se pogosto omejujejo na golo informativnost. Krog sodelavcev je preozek, nemogoče je, da bi sam zmožog ustvarili realno in pisano podobo kulturnega življenja. Najmočnejše čutimo pomanjkanje angažiranih in temeljitih ocen tujih knjig in revij namesto pogostega in površnega citiranja in kratkih obnov. (Vneseni bi lahko bili odlomki, daljši pogovori z avtorji in bralci itd.) Dalje te oddaje ne nudijo celotnega pogleda na kulturno dogajanje pri nas, v matični domovini in v evropskem ter svetovnem prostoru in to predvsem iz dveh razlogov: najprej so prekratke in prereditve, drugič pa niso široko načrtno zasnovane in dajejo vtis zlepljenih, z raznih koncev neorjansko polovljenih vesti. Vse bi moralo biti bolj živo in temeljitše.

4. Kratki sestavki kot so govornjena enciklopedija in ostali, ki se bavijo z znanostjo, so preveč razdrobljeni in prereditvi. Morda bi bilo boljše določiti stalen večerni čas za to in združiti več snovi. Vsaj mi bi laže in bolj sledili.

5. Otroške oddaje. Za otroke vlada odločno premalo zanimanja. Dvomimo, da je vodstvo kdaj skušalo priti v direkten stik s to naimlajšo publiko, otrok se vendar ne bo sam odločil in napisal pogumno pismo o svojih željah. Trenutno imajo pravilico enkrat na teden in eno otroško oddajo.

Kako se bodo naučili poslušati, vzli-biti slovenski spored? Tega se tudi ne zneje ne bodo privadili. Primeren bi bil sestanek vsak večer, recimo zaodba za lahko noč in otroške pesmi. O tem bi lahko razpisali natečaj ali povabili k sodelovanju mlajše sodelavce. Glade izbire nedeljskih pravljicnih iger bi bilo treba bolj paziti na vzgojo socialnega čuta otrok.

6. Glede mladinskih oddaj bi se lahko razpisali. Predvsem čakamo na možnost, da bi imeli take oddaje, kot jih sami želimo, ne takih, kot drugi mislijo, da jih želimo. Večina mladih (Nadaljevanje na 4. strani)

Goriška gledališka sezona je izpolnila pričakovanja

Pretekli torek je bila v Gorici tiskovna konferenca, na kateri so predstavniki Slovenskega gledališča iz Trsta, Slovenske prosvetne zveze, Zveze slovenske katoliške prosvete in ustanove za kulturne prireditve — EMAC iz Gorice podali zaključno poročilo o pravkar zaključeni prvi gledališki sezoni na Goriškem. Vsi govorniki so soglašali s tem, da je bila gledališka sezona nadvse pozitivna in da je rodila žlahtne sadove, kar je tudi spodbuda za bodočo dejavnost.

O slovenski gledališki sezoni 1970-71 v Gorici je ravnatelj Slovenskega gledališča Filibert Benedetič obširno poročal. Iz tega poročila povzemamo naslednje:

«Slovenska gledališka sezona 1970-71 v Gorici je eden najvažnejših letošnjih kulturnih dogodkov. Prišla je namreč popolnoma do izraza kulturna zrelost ljudi, ki so s svojim nesebičnim prizadevanjem omogočili uresničitev zastavljenega programa.

V programu za abonente je bilo osem del. Od teh jih je pet uprizorilo naše gledališča in Nove Gorice, z enim delom pa je prvič v Gorici gostovala Drama SNG iz Ljubljane.

26. novembra 1970 je novogoriško gledališče otvorilo sezono s Cankarjevim Kraljem na Betajnovi; 14. januarja 1971 je (v gledališču Verdi) nastopilo naše gledališče s

Tolstojevo Močjo teme; 31. januarja z dvema predstavama; 2. februarja z Nušičevo komedijo Kaj bojo rekli ljudje; 25. in 26. februarja je novogoriško gledališče nastopilo s komedijo Petra Ustinova Romanov in Julija; 11., 12. in 13. marca je naše gledališče uprizorilo Holbergovo komedijo Jeppe s hriba; 29. marca je Drama SNG iz Ljubljane nastopila s Shakespearovim Macbethom; 15. in 16. aprila je naše gledališče uprizorilo Smoletovo Antigono ter 13. in 14. maja z Brancatijevo komedijo Raffaele. Poleg teh predstav, ki so bile v obonentskem programu je naše gledališče 23. decembra 1970 dvakrat uprizorilo mladinsko igro Kekec; 30. aprila 1971 sta bili še dve otroški predstavi v odrski postavitvi ljubljanskega mladinskega gledališča, ki je uprizorilo Cipka in Capka. Naše gledališče je v skupnem dogovoru gostovalo 19. marca v Doberdobi z Nušičevo komedijo Kaj bojo rekli ljudje, z isto komedijo 12. aprila v Števerjanu in 17. aprila v Štandrežu. S komedijo Raffaele je naše gledališče gostovalo 22. maja v Štandrežu, 23. maja v Doberdobi, v Števerjanu pa bo gostovalo 31. maja.

Naše gledališče je v okviru Prešernovih proslav nastopilo v Doberdobi in v Prosvetni dvorani v Gorici, gledališki umetnik Stane Raztresen pa je imel na Goriškem pet recitacijskih večerov.

Abonentov je bilo 434, v skupnem številu pri vseh predstavah 3453; ostalih obiskovalcev pri abonentskih predstavah je bilo 1.515. Pri ostalih predstavah in recitalih je bilo 2182 obiskovalcev. Vseh predstav skupaj je bilo na Goriškem 24; tem je treba še dodati recitacijske večere. Skupno število obiskovalcev je bilo 7.150.

Goriška gledališka sezona se je začela razmeroma pozno. V okviru približno petih mesecev je bilo treba razvrstiti osem del abonentskega programa. Vsklajevanje terminov za tri dvorane je organizatorjem povzročilo velike težave, zaradi katerih ni bilo mogoče ustreči abonentom kot bi bilo potrebno.

Goriška gledališka sezona je torej izpolnila pričakovanja. Poleg goriški publiko, gre zahvala Slovenski prosvetni zvezi, Zvezi slovenske katoliške prosvete in EMAC-u. Z velikim zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je kulturna beseda prerasla okvire ozkih gledanj.

Nabrežina:

Ogorčenje staršev

Dne 10. maja je bil v Nabrežini občni zbor staršev učencev srednje šole Igo Gruden. Po poročilu o dejavnosti roditeljskega sveta je bila živahna diskusija zlasti o vprašanju prevoza otrok v šolo in domov. To vprašanje je bilo že večkrat na dnevnem redu tudi na sejah občinskega sveta. Občinski svetovalci levico so zahtevali, da se to vprašanje čimprej reši v korist otrok, staršev in občine, a vse prošnje so naletele na gluha ušesa. Ta pereči problem je bil prisoten tudi na vsaki seji sveta staršev. O zadevi sami so bili obveščeni občinska uprava, šolski patronat in tudi širša javnost. Starši učencev se z ogorčenjem sprašujejo, kako da se ta zadeva vleče skozi celo šolsko leto, ne da bi jo rešili

Pogled v dvorano gledališča Verdi med prvo slovensko predstavo.

Korak nazaj

Zaradi nasprotovanja misovskega poslanca ne more komisija za šolstvo odobriti zakona Škerk-Belci

Ko je že izgledalo, da stojimo tik pred odobritvijo enotnega besedila zakonskega osnutka o slovenskem šolstvu, smo izvedeli, da se je zopet nekaj zataknilo. Prej smo bili pričča zavlačevanju s strani vladnih predstavnikov, sedaj pa so se zakonskemu osnutku postavili po robu fašistični poslanci, člani parlamentarne komisije za javno vzgojo. Na osnovi parlamentarnega pravilnika so namreč zahtevali, naj se o zakonu razpravlja in glasuje v poslanski zbornici in ne v komisiji. Če ne bi nastala ta ovira, bi zakon lahko izglasovali v komisiji, kar bi zelo pospešilo celoten postopek.

Kot smo že pisali, je ta osnutek zakona, ki ga zlasti slovenski šolniki toliko pričakujejo, rezultat predloga našega poslanca Albina Škerka in poslanca Belcija.

Namen tega zakona je, urediti mnoga odprta vprašanja slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem. Tu naj omenimo vprašanje ureditve nadzorništva in ravnateljstev, pa tudi vprašanja habilitacije, stalnosti in retroaktivno priznavanje službovanja šolnikov.

Zelo važno vprašanje, ki ga je postavil poslanec Škerk, je vprašanje šolskega skrbništva za vse slovenske šole v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Imenovanje slovenskega šolskega skrbnika bi pomenilo za slovensko šolo izredno pomembno pridobitev, saj bi s tem ta šola do-

segla večjo samostojnost. To bi bil korak naprej in bi pripomoglo tudi k izboljšanju šole kot take.

Izjava poslanca Škerka

«V preteklih dneh bi morala parlamentarna komisija za šolstvo zaključiti razpravo in odobriti enotno besedilo, ki ga je pripravil ožji odbor na osnovi zakonskih osnutkov, ki sva jih predložila poslanec Belci in jaz. Zaradi nasprotovanja misovskega člana, da bi komisija razpravljala na zakonodajni stopnji, bo morala vsa zadeva v poslansko zbornico.

Jasno je, da bo samo trdna politična volja protifašističnih skupin lahko premagala to zapreko in doseгла, da bo zakon, ki ga že dolgo pričakujejo slovenski šolniki in slovenska javnost, čimprej prišel na dnevni red in da bo odobren v poslanski zbornici. To bo merilo doslednost krščanske demokracije, ki je po poslancu Belciju sopolodnica dveh zakonskih osnutkov, in drugih večinskih strank pri reševanju problemov Slovencev.

Kar se nas tiče, ni treba posebej poudarjati voljo naše stranke in njenih parlamentarnih skupin, da onemogočijo fašistično obstrukcijo in da se čim prej doseže odobritev dolgo pričakovanega zakona».

Predstavnica grškega odporništva v Trstu

Pred nekaj dnevi se je mudila v Trstu znana grška gledališka umetnica Aspasia Papanassiou, ki od takrat, ko so grški fašistični polkovniki izvedli državni udar, živi v izgnanstvu v Londonu.

Aspasia Papanassiou je najbolj znana igralka tako imenovane grškega gledališča in je s svojo umetnost dokazala na prireditvi, za katero je dal pobudo Krožek za kulturo in umetnost v Trstu in na gostovanju v gledališču Zanon v Vidmu.

Obenem je tudi dosledna bojevica proti fašističnemu režimu in za osvoboditev grškega ljudstva; je tudi priznana voditeljica fronte odporne gibanja.

Ob njenem prihodu v Trstu je pokrajinski odbor za solidarnost z grškim ljudstvom objavil posebno sporočilo, v katerem pozdravlja umetnico in obenem poziva prebivalstvo, zlasti študente in delavce, naj se udeležijo prireditve v mali dvorani gledališča Verdi.

Isti odbor je priredil tudi tiskovno konferenco, na kateri je govorila ugledna grška predstavnica. Govornico je predstavil predsednik odbora za solidarnost z grškim ljudstvom univ. prof. inž. Roberto Costa. Poudaril je pomen obiska ugledne predstavnice grškega odporne gibanja, pomen boja proti fašizmu, ki družbi demokrate ne glede državno pripadnost ali narodnost.

Aspasia Papanassiou je rekla, da razume vprašanje, ki se postavlja pred antifašiste v Italiji, da so ta vprašanja podobna onim, ki so stala pred grškimi antifašisti še pred državnim udarom. Zatem je govornica povedala, da je Mikis Theodorakis v imenu antifašističnega gibanja PAM predlagal svetovni javnosti, naj bi organizirali srečanje vseh antifašističnih sil v Evropi, kar naj bi služilo krepitvi in koordiniranju boja proti fašizmu.

V Ljudskem domu v ulici Capitolina 3 Krožek Pinko Tomažič prireja v četrtek, 3. junija ob 20.30. predavanje o temi: «Koper kot pomembno novo gošpodarsko središče»
Predavala bosta tovariša
Srečko Vilhar
in inž. **Peter Aljančič**
sledila bo razprava

Prof. Ivan Sosič

Umril je naš dobri prijatelj prof. Ivan Sosič z Opčin. Pokopali so ga preteklo nedeljo dopoldne. Kljub neugodnemu vremenu se je pogreba udeležila velika množica.

Prof. Ivan Sosič je dolga leta poučeval v raznih krajih Jugoslavije, kamor se je moral zateči zaradi fašistične tiranije. Po osvoboditvi je poučeval na tržaškem liceju. Pred nekaj leti je bil upokojen. Tudi po upokojitvi je delal na kulturno-prosvetnem polju. Bil je eden izmed pobudnikov ustanovitve prosvetnega društva Tabor. Z veliko nemo je zbiral tudi gradivo za zgodovino Opčin.

Avtonomna tržaška federacija KPI in uredništvo DELA izrekata svojcem pokojnega prof. Ivana Sosiča globoko sožalje.

SOŽALJE

Tov. Dragici, Alojzu in Ivanu Kapun s Proseka izrekamo globoko sožalje ob izgubi njihove matere.

Avtonomna tržaška federacija KPI in uredništvo DELA

Čigave interese zagovarja Gospodarstvo?

Čigave interese zagovarja tednik Gospodarstvo?

To vprašanje se postavlja spontano po branju članka, objavljenega v številki z dne 23. maja 1971 v zvezi z dogodki v podjetjih Zanussi-Rex v Pordenonu. List je objavil daljše odlomke iz odprtega pisma, ki so ga delodajalci razširili po vsej deželi in v katerem obtožujejo delavce, ki se borijo za svoje pravice, da so «krivi velike škode, ki jo je utrpelo gospodarstvo pordenonske pokrajine».

Medtem, ko je list objavil daljše odlomke iz omenjenega pisma, ni posvetil niti vrstice razlogom, zaradi katerih delavci že tri mesece nadaljujejo boj za svoje pravice.

Naj se nikar ne trdi, da list objektivno in nepristransko poroča. Če bi res objektivno poročal, potem bi moral poročati tudi to, zakaj se bori 30.000 delavcev podjetja Zanussi-Rex. Moral bi zapisati, da delavci nočejo biti žrtev delodajalskih profitov, da branijo svoje delovno mesto in težko zasluženno mzdo, da zahtevajo take pogoje dela, ki ne bodo človeka poniževali. Moral bi tudi povedati, da so lastniki omenjenega podjetja skušali z represijo nastopiti proti delavcem, da so na strani delavcev številni občinski sveti in tudi sam deželni svet.

Samo na eni strani so dali prav lastnikom podjetja. Misovci so v parlamentu zahtevali, naj bi kaznovali «nasilneže». In že to bi lahko zadostovalo, da bi se tudi Gospodarstvo postavilo na stran delavcev.

Jelka Gerbec

«Kizmet»

Čakaš za vogalom, da ga lopneš po glavi... Pa se ti prismeje prijatelj. Obljubil sem, da bom dal Francju (Mljaču) priložnost, da ga polomi. In res ga je! Toda tako, tako lepo, da se mi je storilo inako pri srcu.

«Vidiš», sem si dejal, «vsakogar v življenju doleti priložnost, ko se izkaže zakaj bi tudi Francja ne?».

Pri Sv. Ivanu so ustanovili, kot drugod, rajonski sosvet. V njem Francelj ni mogel manjkati. Kot stari mandrijer se je vsedel za mizo, zraven drugih, in pobiliskaval z majhnimi očmi, ki kakor linice v svet migetajo nad košatimi brki.

Kaj se je med prvo in drugo sejo sosveta zgodilo vemo vsi. Francelj je govoril slovensko (kot dovoljuje statut) in povzročil prepih. Socialdemokratski predsednik («Slovenčki, ljubimo vas!») je namreč iz protesta razburjeno zapustil dvorano in pozabil zapreti vrata.

Komunisti (štirje Slovenci) so zahtevali, naj občina poskrbi tolmača. Na drugi seji ga še ni, da so morali svetovalci opozoriti občinsko upravo, da je tako ravnanje nesramno in naj spoštuje statut, ki ga je sama napisala (tudi z našim pritiskom).

Poglejmo točneje. Tudi tedaj se je Francelj izkazal: glasoval je za besedilo protesta občinski upravi, še prej pa ogorčeno povedal, da se mu zdi tako ravnanje oblasti, hm, recimo «nesramno».

Rekli boste, dragi bralci, da ga Francelj ni polomil, kot vztrajno zatrjuje. Pa ga je! Najprej zato, ker je okregal socialdemokratskega predsednika, ki ga je slovensko izgovorjena beseda zbudila v najbolj občutljivi del široke in ljubeče socialdemokratske duše.

Ne, Francelj, tega bi ne smel storiti: socialdemokrati, da veš, so tvoji zavezniki!

Polomil ga je tudi zato, ker je glasoval za dokument, ki zahteva tolmača in kritizira občino.

Da, Francelj, prav tako. Dobro veš, da je dokument predložil komunist Svira in so zanj glasovali predvsem levčarji, proti pa demokristjani in fašisti. Ti si pa s temi najboljši prijatelji (demokristjani, namreč).

Istočasno pa si ga polomil, ker si kritiziral občinsko upravo, ki ji za slovenskega tolmača ni veliko mar.

Dobro veš zakaj, Francelj, ne zardevalj! Ta občinska uprava je, nekako, tudi tvoja hčerka, čeprav nezakonska. Porodili ste jo, ko ste se v palači «Diana» sporazumeli z DC in drugimi zavezniki! In v njej, ki ti ne da tolmača, sedita tudi tvoj Dolhar (SSL) in socialdem... pardon, socialisti Hreščak.

POLOMIL! Da smo si na jasnem. Nisi ga polomil zame, oh ne! Polomil si ga za vse, ki so ti doslej verjeli in ti zaupali, da boš večno poročen z DC in večno skregan s komunisti.

Pa se zgodi, da moraš čez noč zavreči vsa načela, ki so ti bila koran in Sveto pismo in se povežeš s komunisti. Glasuješ z njimi.

Je že tako, da si moral narediti nekaj pametnega v politiki le skupaj s komunisti. Kizmet.

Črt

PS: Nagačeni «Čuk z Obeliska» v klero... mladiki se spet zaganja v OF. Tem ljudem žilica ne dovoli, da bi se zdržali in molčali. Pa so, po svoje, tudi zviti in izmikajoči. Z vsi silo napadajo jugoslovanski narodnoosvobodilni boj, ker ga zakon (pri nas) ne štiti. Na Resistenzo pa se ne spravljajo, ker bi se le našel kdo in jih privlekel pred sodišče zaradi žalitve odporne gibanja ali apologije fašizma. Škoda, da poleg «enotnega kulturnega prostora» nimamo tudi «enotne kazenske zakonodaje» za kraje, kjer žive Slovenci!

Nadaljevanje

Za izhod iz krize

(Nadaljevanje s 1. strani)

giji reform so neločljive od problema oblasti in od problema zavestnosti. Jasno je, da je cilj komunistov voditi delavske množice k vodenju države. V tej smeri pa se napreduje če se v vsej družbi razvija demokratična oblast. In za to komunisti delajo, kar potrjuje tudi sindikalno združevanje, kar je potrdila ustanovitev dežel in kar potrjujejo tudi demokratične izkušnje v tovarnah, rajonih, krajevnih ljudskih svetih ipd.

Ali je mogoče zavrniti reakcionarno protiofenzivo? Da, mogoče jo je zavrniti in jo tudi poraziti. To je seveda v prvi vrsti odvisno od borbenosti množic. Boj seveda ne bo lahek in ne kratek in lahko se bo zgodilo, da bo ta boj šel skozi težke preizkušnje. V tem boju spada v prvo vrsto konsolidacija in razširitev leve, enotnost med socialisti, komunisti in demokrati, enotnost med laiki in katoliki. Ne gre za frontizem in politika komunistov se razlikuje od politike frontizma.

Ta politika je osnovana na priznavanju popolne avtonomije naprednih političnih in družbenih sil, osnovana je na politiki, ki vodi k ustvaritvi italijanske socialistične družbe. Seveda se v boju za doseg tega cilja ne sme odstopati, ne sme se niti zmanjševati boj za reforme.

Krščansko demokracijo je treba premagati. Razbiti je treba njen oblastveni sistem, ji onemogočiti, da bi bila «porok» za obstoječe ravnotežje, jo pribiti na odgovornosti, ki si jih je naprtila za obstoječi nered in slabšanje položaja. Sedanja vlada je treba zrušiti. Pri tem so med socialisti in komunisti določene razlike. Socialisti morajo sami presoditi koliko so njihova stališča kompatibilna s stališči krščanske demokracije, presoditi morajo, kako je mogoče odpraviti ovire, ki onemogočajo reforme, kakšne so nevarnosti involucije. Pred socialiste se torej postavlja vprašanje, da razmislijo o svoji kolokaciji in da sprejmejo ustrezne zaključke.

Marezige

(Nadaljevanje z 2. strani)

šisti že tretjič skušali prodreti tudi proti Ospu. Takrat so jim pomagali vojaki, ki so na mulah nosili orožje, strelivo in bencinske kante. Domačini v zasedi so se umaknili pred premočjo, pred tem pa so streljali na napadalce. Na križpotju pod Mačkolljami je padel drugi upornik: Andrej Žerjul iz Gabrovice.

Fašisti so nameravali požgati Osp, toda dekan Franc Malalan je pregovoril vojaškega poveljnika, naj to prepreči. Fašistični kolovodja Demarhi je grozil vojaškemu kapetanu, da morajo opraviti svojo dolžnost. Odsli so na volilni sedež v šolo, pobrali volilni material in ga zažgali. Ko so zapustili šolo, je neki fašist ustretil v tla, odbita krogla je ranila dekana Malalana. Toda nazaj grede so v Mačkolljah zažgali tri stanovanja in tri gospodarska poslopja.

16. maja polodnevno je vnovič pridvela v Marezige skupina fašistov, tokrat ob vojaškem varstvu. Nameravali so zažgati vas, toda vojaški kapetan jim je to prepovedal; nato so se razkačeni vrnili in nadaljevali pot v Kavalice, Sv. Anton in Čezarje. Tu so razsajali po vasi, metali bombe in streljali. Starček Ivan Bonin je zmerjal fašiste. Zajeli so ga in pred šolo ustrelili. Poleg tega so na vasi zažgali štiri stanovanjska in štiri gospodarska poslopja.

Represalij in nasilja po volitvah ni bilo konca.

Sledile so aretacije številnih mož in fantov. Sokraj vsi so bili obsojeni na zaporno kazen.

Pogumno dejanje v Marezigah je simbol svobodoljubnih teženj in upora golorokega ljudstva.

Odprto pismo

(Nadaljevanje s 3. strani)

je še navezana na italijanske programe. In razlogov gotovo ne manjka:

a) niso dobre mladinske oddaje že zato, ker zaradi nagrad prihajajo mnoga pisma in odgovori;

b) ni rečeno, da mora biti mladinska oddaja usmerjena strogo zabavno, da bo mlada in priljubljena;

c) prej je mlada oddaja tista, ki je posvečena mlademu, doraščajočemu človeku, se z njo ukvarjajo psihologi in socialni delavci, starši in mladina sama, ki navaja k razmišljanju. Treba je uskladiti razvedrilo z zahtevnim programom, a vedno na visoki ravni.

7. Dramske oddaje. Med temi je odločno prevelik izbor iz italijanskih del, več bi bilo treba novejših, pa tudi klasičnih-domačih in tujih. V celoti izbor ni zadovoljiv. Na mesec slišimo pretežno dve igri, ki nas vsebinsko pritegneta. Kritičnejši in zahtevnejši izbor je potreben. Tudi igralska izvedba čisto ni prepričljiva in izdelana. Radijski oder ni številen, med mladimi je gotovo mnogo talentov. Zato bi radijski oder lahko okrepili. A kakšno realno možnost imajo, da pridejo zraven in se igralsko izoblikujejo? V to smer uradno ni bil storjen še noben korak. (Sicer ne vemo, kdo o tem odloča.) To, kar so študentske oddaje, je prej priložnostni izbor igralcev in diletantstvo kot pa vzgoja mladega kadra. Na splošno daie dramski spored, razen nekaterih izjem na visoki ravni, vtis enoličnosti. Večkrat Radijski oder logično ne more iz puhlega dela ustvariti umetnine, pa tudi drugače eden ali dva režiserja in ista skupina igralcev ne morejo temeljito naštudirati prav vsake oddaje, saj je teh več na teden. Prveke je ponovitev! Isto velja za igre Slovenskega gledališča.

8. Glasbene oddaje. Nedvomno je glasbeni program pester, a kriterij izbire je čisto drugačen od našega okusa. Glasbenih oddaj ne poslušajo samo strokovnjaki, zato nas zanimajo predvsem vznojno-glasbene oddaje, zato so nam všeč tiste, ki jih pripravlja Janko Ban. Želimo manj celih oper, raje en večer lepših odlomkov s komentarjem. Odločno premalo je narodne glasbe in zborovskega slovenskega petja. V primerjavi z lahko glasbo in tuimi pesmi je naše petje potisnjeno na zadnjo stopnico. Morda bi se dal napraviti tudi ciklus predavanj o narodni pesmi, da bi jo spoznali v njeni umetniški in zgodovinski veljavi. Na splošno bi se uredniki glasbenih oddaj morali ozirati predvsem na to, da posredujejo glasbeno kulturo na določen način in jo naredijo privlačno.

9. Športne oddaje. Potrebujemo urednika s široko športno kulturo in razgledanostjo. Za naše zanimanje so prekratke in včasih prav nerodno sestavljene. Največkrat so športne novice povzete iz nedirektnih virov in torej niso več zanimive in aktualne. Samo slovenskemu športu bi bilo treba posvetiti več časa. In šport niso samo rezultati ampak tudi vse oblike športnega življenja, kot so priprave, težave, notranje dogajanje v ekipah itd. Športnih sodelavcev je premalo, zato je zelo omejena možnost hitrih povezav in direktnih vesti. Vsaka športna panoga je širok svet zase, zato se ne more vsega športa lotevati le nekaj oseb.

10. Na koncu še nekaj splošnih pripomb: Radio Trst A ne skrbi dovolj za popularizacijo svojih oddaj. V tisku bi lahko izhajalo več rednih opozoril na nove ali izrednejše oddaje (na pobudo postaje same) in predvsem podrobnejših in točnejših sporedov. Vodstvo naj se zanima za priljubljenost oddaj in to stalno in prizadeto (tudi ankete!). Omogoči naj se več obiskov raznih osebnosti, odprtih debat in živega, neposrednega pristopa k sodobnosti.

**DIJAKI DRŽAVNEGA ZNANSTVENEGA
LICEJA FRANCE PREŠEREN
(Odobreno na zborovanju)**

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst
Ulica Torrebianca, 12